

VA-investeringarnas påverkan på kostnader och VA-taxans utveckling för Gävle Vatten AB

Innehåll

Kommunal VA-verksamhet	2
Ändrade förutsättningar	2
Bygga ut kapacitet	2
Lagstiftning uppdateras	2
Ökat investeringsbehov	2
Påverkan av ett ökat finansieringsbehov	3
Fördjupning	3
VA-verksamheten och kostnadsutvecklingen i Gävle	3
Balans mellan kostnader och intäkter	3
VA-investeringar	3
VA-taxans utveckling	4

Kommunal VA-verksamhet

Allmän VA-försörjning är en kommunal angelägenhet reglerad enligt Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster. Enligt lagen ska verksamhetens kostnader täckas genom avgifter; antingen en anläggningsavgift vilken är en engångsavgift som ska täcka de kostnader som krävs för att ordna en allmän VA-anläggning, eller brukningsavgifter vilka är periodiska avgifter som ska täcka drift- och underhållskostnader, kapitalkostnader eller andra kostnader som inte täcks av anläggningsavgiften. Enligt lag får avgiften dock inte överskrida de kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva VA-anläggningen. Det innebär att VA-försörjningen inte får gå med vinst. Nivå på taxa sätts av respektive kommunfullmäktige. Skillnaden mellan VA-taxan i Sveriges billigaste respektive dyraste kommun är stor, 2023 var skillnaden nästan 500 %.

Ändrade förutsättningar

I de allra flesta kommuner skedde den stora utbyggnationen av infrastruktur under 50-, 60- och 70-talen. Utbyggnaden skedde med statliga bidrag och har sedan dess förvaltats. Dessa utbyggnationer har gett Sverige drygt 3000 vatten- och avloppsreningsverk och drygt 200 000 km ledning.

Under 60- och 70-tal minskade vattenbehovet. Oljekris, lågkonjunktur och en ekonomisk osäkerhet innebar att vattenanvändningen i vårt samhälle minskade. Detta medförde i sin tur att Sveriges VA-infrastruktur sedan dess haft en relativt god kapacitet att producera och distribuera vatten till vårt samhälle och att samla in och rena avloppsvatten.

Bygga ut kapacitet

Marginalerna i vår infrastruktur finns inte längre på samma sätt utan allt fler kommuner behöver bygga ut kapacitet för att kunna försörja en växande befolkning. I vissa kommuner har klimatförändringar medfört att råvattentillgången inte längre är pålitlig. När råvatten inte finns att tillgå för att tillgodose vattenbehovet krävs nya vattentäkter eller andra tekniska lösningar. Klimatförändringarna har också påverkan på utformningen av våra allmänna avloppssystem, eftersom de dimensionerande nederbördsrelaterade förutsättningar vi har idag kommer se annorlunda ut i framtiden. Samtidigt har VA-infrastrukturen inte förnyats i den takt som bedömts skäligt vilket skapat ett uppdämt reinvesteringsbehov.

Lagstiftning uppdateras

På senare år har stora delar av vår vattenrelaterade lagstiftning uppdaterats eller håller på att uppdateras. Dricksvattendirektivet ställer krav på ett aktivt sökande efter föroreningar och framför allt att vi renar bort mer föroreningar än tidigare. Avloppsdirektivet är för närvarande under revidering men kommer innebära krav på en höjd och utvecklad reningsnivå vilket påverkar investeringsbehovet. Det geopolitiska läget i vår del av världen har allvarligt försämrats på senare tid vilket leder till ett ökat fokus på redundans, resiliens och en allmänt ökad säkerhetsnivå för såväl IT-säkerhet som fysisk säkerhet.

Ökat investeringsbehov

Svenskt Vattens analys visar ett nationellt investeringsbehov för Sveriges VA-huvudmän på ca 560 miljarder kronor eller ca 31 miljarder per år fram till 2040.

Påverkan av ett ökat finansieringsbehov

Då VA-infrastruktur till mycket stor del är lånefinansierad kommer VA-huvudmännen i allt större omfattning behöva ta höjd för denna utveckling i sina investeringsplaner. Därtill är nuvarande anläggningar sedan länge avskrivna vilket skapar en markant större balansräkning och kapitalkostnad i takt med att nödvändiga investeringar genomförs.

Då VA-kollektiven enligt lag inte har möjlighet att skapa marginaler innebär kraftiga svängningar i de ekonomiska ramarna att de enda utvägarna är att höja VA-taxan, att skjuta till skattemedel eller att kraftigt revidera servicenivån.

Fördjupning

Ytterligare information samt förslag till nationella åtgärder hittas i branschorganisationen Svenskt Vatten och Kommuninvests rapporter:

Investeringsbehov och framtida kostnader för kommunalt vatten och avlopp – en analys av investeringsbehov 2022–2040, Svenskt Vatten, maj 2023

Dyrare droppar – ökad skuldsättning och stigande räntor för kommunala VA-verksamheter, Kommuninvest juni 2024

VA-verksamheten och kostnadsutvecklingen i Gävle

Balans mellan kostnader och intäkter

Gävle Vatten är VA-huvudman i Gävle kommun. Kunderna som är anslutna till den allmänna VA-anläggningen i Gävle kommun bär sina egna kostnader. Det innebär att när kostnaderna ökar för att förvalta, driva och utveckla den allmänna VA-anläggningen så behöver taxan anpassas. I Gävle Vatten AB:s uppdrag som VA-huvudman ingår att bereda och lämna förslag på ändringar av VA-taxans nivå för att bibehålla balansen mellan kostnader och intäkter. Kommunfullmäktige i Gävle beslutar om VA-taxan.

VA-investeringar

Inom Gävle Vatten har vi under många år kunnat förvalta och vidareutveckla de anläggningar den infrastruktur som byggdes under mitten av 1900-talet. Med mindre insatser har vi på ett framgångsrikt och kostnadseffektivt sätt kunnat tillgodose de behov som funnits. Men nu är detta inte längre möjligt utan vi behöver ta ett större grepp.

Många stora och samtidiga investeringar är nödvändiga under kommande år. Dessa behöver göras för att upprätthålla VA-leveransen till befintliga kunder och verksamheter enligt lagstiftning, men investeringarna behövs också för att öka kapaciteten för att långsiktigt tillgodose kommunens tillväxtbehov.

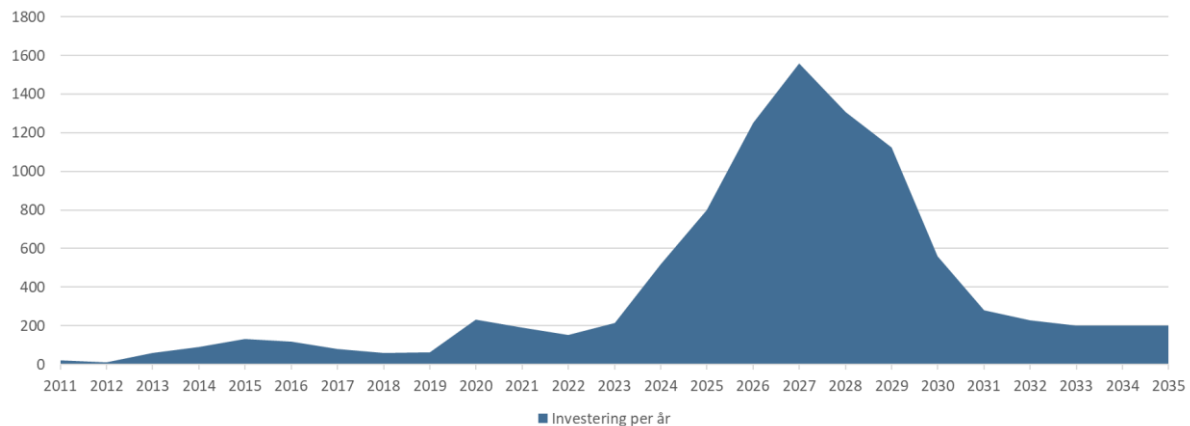
De tre största investeringarna behövs för:

- Bättre dricksvattenkvalitet genom utökad rening av PFAS-ämnen
- Trygg dricksvattenförsörjning genom mer dricksvatten i samverkan med Älvkarleby kommun
- Utveckling av avloppsrening för Gävle genom Nytt reningsverk

Samtidigt som det är nödvändigt att göra dessa investeringar så innebär det också att det är möjligt att göra kloka val i utformandet av de nya och uppgraderade anläggningarna. Fokus kommer läggas på att skapa anläggningar som är flexibla, utbyggbara och hållbara över tid. Klimatanpassning och det geopolitiska läget kommer också att påverka utformningen.

Investeringar i Gävle Vattens VA-anläggningar görs alltid med en tydlig kostnadsmedvetenhet. Uppdraget att tillhandahålla kommunalt VA till kunderna innebär att göra nödvändiga men kloka investeringar, dvs att vara varsam med kostnaderna för att säkerställa balans mot intäkterna.

Totalt planeras investeringar för ca 7 500 mnkr under perioden 2024 – 2031, där de tre största investeringarna står för ca 6 000 mnkr.

Figur 1. Investeringsvolym per år för Gävle Vatten. Till och med år 2023 redovisas utfall och från år 2024 budgetram och plan för budget.

VA-taxans utveckling

Taxehöjningar med anledning av nödvändiga investeringar i VA anläggningar diskuteras eller har redan beslutats i många kommuner i Sverige just nu. Gävle ligger bland de 64 kommuner i landet som har lägst nivå på bruksavgiften i nuläget.

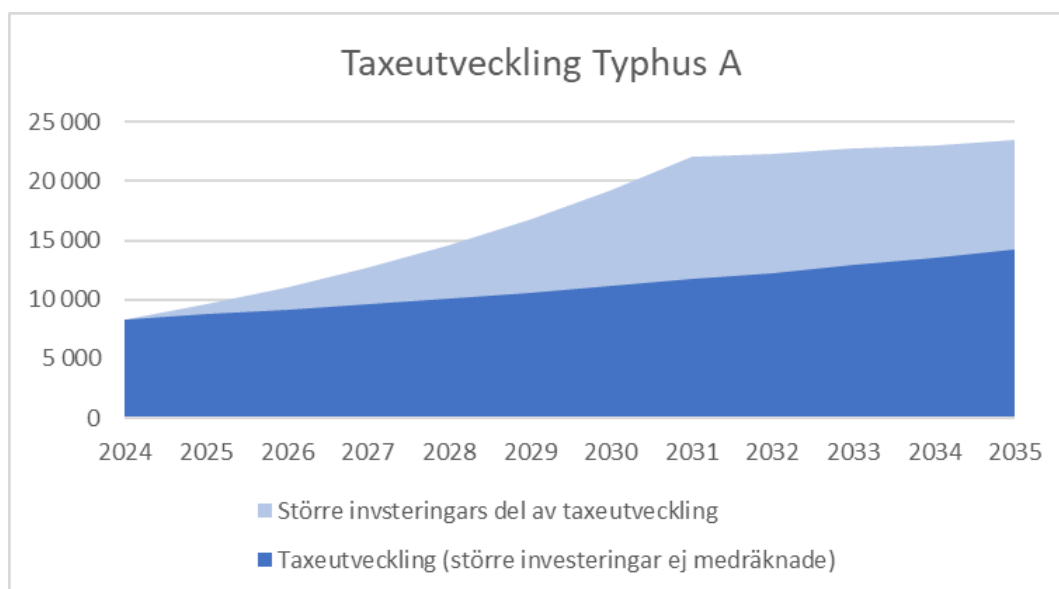
2024 är årskostnaden

- 7 589 kronor inkl moms per år för *genomsnittsvillan* (förbrukning 110 kbm/år)
- 8 308 kronor inkl moms per år för *Normalvillan i Sverige* (typhus A förbrukning 150 kbm/år)
- 5 514 kronor inkl moms per år för en lägenhet i Sverige (Flerfamiljshus med 15 lägenheter och förbrukning 2 000 kbm/år, typhus B)

Beslut har fattats av kommunfullmäktige i Gävle om höjning med 15 % från 1 januari 2025.

Brukningstaxan i Gävle behöver fortsätta att stiga för att ge kostnadstäckning. Utifrån nuvarande underlag beräknas den årliga kostnaden för en villa att höjas från dagens ca 8 300 kronor till ca 24 000 kronor under de närmaste tio åren, det vill säga en tredubbling av dagens nivå, figur 2.

En årlig analys av såväl kostnadsutveckling som intäkter kommer att fortlöpa för att kunna prognosticera behov av intäktsförändringar och på så sätt ge ett bra beslutsunderlag för taxans utveckling.

Figur 2. Illustrerar brukningstaxans utveckling per år för en normalvilla, typhus A, i Gävle. I ljusblått ses andelen av höjningen som härrör till de stora investeringarna.